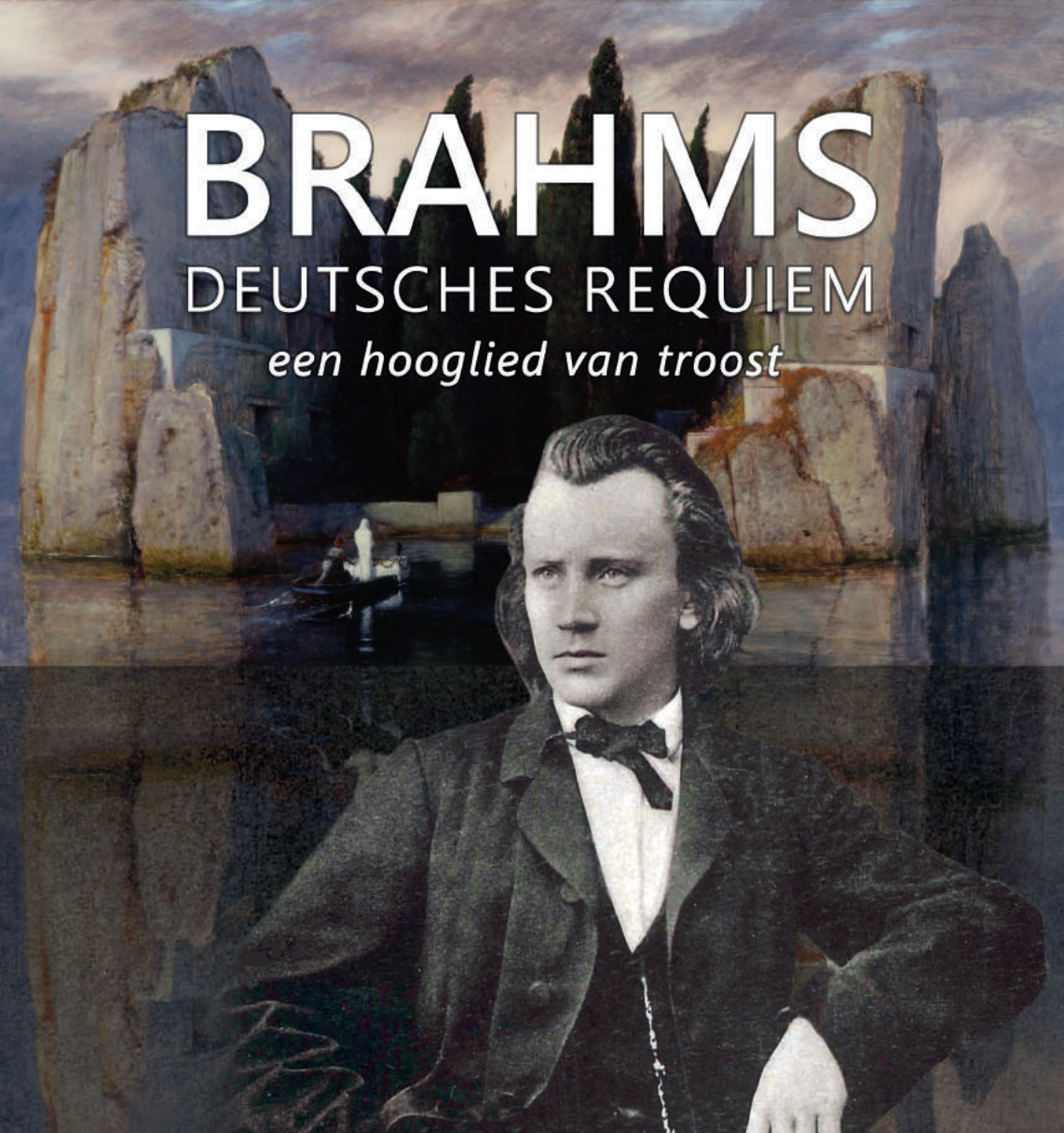

BRAHMS

DEUTSCHES REQUIEM

een hooglied van troost

LUTHERS BACH ENSEMBLE

kleinkoor | Tymen Jan Bronda (dirigent) | Judith Pranger (sopraan) | Florian Just (bariton)
Shuann Chai | Shintaro Kawahara (quatre-mains op een originele Weense vleugel)

LEEWARDEN
GRONINGEN
ASSEN

VR 1 nov

20:15

Grote kerk

ZA 2 nov

20:00

Der Aa-kerk

ZO 3 nov

15:00

Jozefkerk

Dit programma is mede
mogelijk gemaakt door:

 kunstraad groningen

LDF Luthers Diaconessenhuis fonds

MASION ERARD
FRITS JANMAAT

 VANPLAN.NL
UITJE VINDEN, TICKET KOPEN

 Appassionata

Gemeente
Groningen

**BIJZONDERE
LOCATIES
GRONINGEN**

daannijman.nl

boekhandel
daan nijman
roden • umcg
umcg.daannijman.nl

**BOEKHANDEL
GODERT WALTER**

Programm

Ein deutsches Requiem *nach Worten der heiligen Schrift*, op. 45, Johannes Brahms

- I. Selig sind, die da Leid tragen
- II. Denn alles Fleisch, es ist wie Gras
- III. Herr, lehre doch mich
- IV. Wie lieblich sind deine Wohnungen
- V. Ihr habt nun Traurigkeit
- VI. Denn wir haben hie keine bleibende Statt
- VII. Selig sind die Toten

Voorwoord

Het is een ongewoon concert voor het Luthers Bach Ensemble. Brahms is een echte negentiende eeuwse componist voor grote koren en orkesten, waar een barokensemble weinig bij te zoeken heeft, zou je zeggen. En toch gebeurt het af en toe op deze manier: een klein koor met alleen pianobegeleiding. De door Brahms zelf geschreven bewerking voor piano maakt er een compositie met een eigen karakter van. Met een klein koor van degelijke kwaliteit kan de religieuze en muzikale inhoud veel scherper naar voren komen en een zelfde transparantie krijgen als we gewend zijn bij de barokmuziek. En dan wordt dit requiem zo'n mooi troostend geheel, dat het bij menig een, waaronder schrijver dezes, voor vochtige ogen zal zorgen.

De concerten van het Luthers Bach Ensemble zijn ondenkbaar zonder de ondersteuning van vrijwilligers, subsidiegevers, sponsors en donateurs. Voor dit concert willen wij in het bijzonder dank zeggen aan Frits Janmaat (Maison Erard, Enkhuizen) voor het beschikbaar stellen van hun historische vleugel!

Indien u bereid bent ons te steunen als donateur/vriend, dan verwijs ik u naar de informatie daarover achterin dit programmaboekje. Datzelfde geldt voor geïnteresseerde amateurzangers die wel eens willen meedoen aan een concert van de Lutherse Bach Academie, het projectkoor gelieerd aan het Luthers Bach Ensemble. Achterin dit boekje vindt u een overzicht van andere uitvoeringen en activiteiten van het LBE, maar u kunt ook terecht op onze website: www.luthersbachensemble.nl. Graag zien we u terug bij een volgend concert.

Ton Kee

Voorzitter Luthers Bach Ensemble

Toelichting

Ein deutsches Requiem nach Worten der heiligen Schrift, op. 45, Johannes Brahms

De titel van Brahms' Deutsches Requiem is misleidend. De tekst is weliswaar Duits, maar is het ook een Requiem? In elk geval niet in zoverre de tekst geen vertaling is van de latijnse Requiem-mis, de Missa pro defunctis. In het negentiende-eeuwse Duitsland bestond een tendens, en niet alleen binnen het protestantisme, om eerbiedwaardige oude teksten die de katholieke kerk nog gebruikte, in Duitse vertaling of herdichting op muziek te zetten, getuige een Duitse versie van Mozarts Requiem of Schuberts Deutsche Messe. Die traditie volgde Brahms niet; hij refereerde meer aan Schütz' zeventiende-eeuwse Musikalische Exequien ('Teutsche Begräbnis-Missa', 1636), een poging tot een protestants equivalent van de latijnse dodenmis waartoe de beoogde overledene, Prins Heinrich Posthumus von Reuss zelf een aantal bijbelteksten had geselecteerd. Ook Brahms selecteerde teksten uit het Oude en Nieuwe testament en uit apocriefe boeken die in zijn Luthervertaling voorkwamen (alleen het 'Selig sind die Toten' treffen we ook bij Schütz aan), maar het was niet zijn bedoeling om liturgische muziek te schrijven; hij schreef een religieus werk voor de concertzaal, en plaatste zich daarmee in de traditie van Handels Messiah en Beethovens Missa Solemnis. Belangrijker nog is dat Brahms' Requiem niet speciaal bedoeld is voor perioden of gelegenheden van dood, rouw, sterven en begraven. Dit Requiem is niet zoals de Requiem-mis een bede voor het zieleheil van een overledene, maar troostmuziek voor allen die geliefden te betreuren hebben en bezorgd zijn om de eindigheid van hun eigen bestaan. Het is een hooglied van de troost. Hier vinden we geen 'Dies Irae', geen hel en verdoemenis, geen bedreigende apocalyptische perspectieven, maar bemoediging voor treurende en twijfelenden op basis van een bevrijdend en troostrijk vertrouwen in Gods onvoorwaardelijke liefde, en een verzoening met de dood. En ten slotte: Brahms' Requiem 'nach Worten der Heiligen Schrift' is geen specifiek protestantse of zelfs maar christelijke muziek. Christus, zonde en kruis mankeren in de tekst, evenals alle andere dogmatische noties. Hoewel Brahms kerkelijk en met de bijbel was opgevoed had hij zich ontwikkeld tot een religieus maar niet confessioneel geïnteresseerde vrijdenker die toch geen dag buiten de bijbel kon, maar zijn Requiem zag als een humanistische lijdensmeditatie. Het woord 'deutsches' verklaarde Brahms die ook zeker niet voor een nationalist wilde worden aangezien - graag te willen inwisselen voor 'menschliches'. De bijbel las hij als inspirerende poëtische literatuur, niet als theologisch document. Dat de woorden 'von nun an' (deel VII) naar Christus' dood verwijzen neemt hij voor lief, zonder daar verder op in te gaan.

Ontstaan

Het monumentale Deutsches Requiem beleefde zijn première op Goede Vrijdag 10 april 1868 in de Dom van het Noordduitse Bremen, onder leiding van Brahms zelf. Met zijn lengte van zeventig minuten was het - op dat moment - Brahms' langste compositie, en dat zou het blijven, ook na zijn latere grote symfonieën. En het bleek zijn 'meesterstuk' te zijn, de afronding van lange en moeizame leerjaren waarmee de 35-jarige Brahms, die tot dan toe slechts beperkte bekendheid genoot als klavierleeuw, koordirigent en componist van vocale en kamermuziek, in één klap zijn naam vestigde in de Europese muziekwereld. En waarmee bewaarheid werd wat zijn mentor Robert Schumann al in 1853 over de toen 20-jarige Brahms formuleerde: dat we hier met een groot en veelbelovend talent te doen hebben. Dat Schumann al in zijn Projektbuch het ontwerp voor een 'deutsches Requiem' noteerde wist Brahms trouwens nog niet toen hij het componeerde. Schumanns dood in een inrichting (1856), twee jaar na zijn zelfmoordpoging in de Rijn, heeft Brahms sterk aangegrepen, en mede tot het Deutsches Requiem geïnspireerd. In 1861 blijkt hij de teksten al verzameld te hebben, maar de compositie komt pas echt op gang na de dood van zijn moeder in 1865. Twee jaar later is het werk gereed, maar in het katholieke Wenen volstaat men - tijdens een Schubert-herdenking op 1 december 1867 - met een uitvoering van de eerste drie delen, uit angst het publiek te overbelasten met het werk van deze zwaartillende Noordduitser; het stuk wordt op gejoel en gesis onthaald, zonder dat Brahms daarvan erg onder de indruk is. Na de pauze wordt Rosamunde van Schubert gespeeld.

De Goede-Vrijdaguitvoering in Bremen, voor een publiek van 2500 personen, wordt daarentegen een groot succes, en moet drie weken later worden herhaald. Het Deutsches Requiem omvat dan trouwens nog maar zes delen en heeft alleen een baritonsolist; het latere deel V, met de sopraansolo, ontbreekt nog. Aan de uitvoering gaat bovendien een discussie met het kerkbestuur vooraf, dat het ontbreken van Christus' kruisdood in het stuk onaanvaardbaar acht; na deel III wordt het stuk daarom onderbroken voor een uitvoering van de sopraanaria 'Ich weiss daß mein Erlöser lebt' uit Handels Messiah. Wellicht dat deze sopraansolo Brahms inspireerde tot zijn toevoeging 'In Gedanken an die Mutter', waarmee hij niet alleen een vrouwelijke solist introduceerde maar ook de hele architectuur in evenwicht bracht. Brahms draagt het werk op aan de nagedachtenis van zijn moeder en Robert Schumann. 18 februari 1869 wordt in het Leipziger Gewandhaus o.l.v. Carl Reinecke voor het eerst de definitieve versie uitgevoerd. De volgende tien jaren wordt het stuk in Europa zeker honderd keer uitgevoerd. Het zevendelige Deutsches Requiem is fraai symmetrisch opgebouwd rond het vierde deel, een idyllische schets van het Koninkrijk Gods. De hoekdelen I en VII, twee zaligsprekingen, verwijzen naar elkaar, in tekst, muziek en sfeer: 'Selig sind die da Leid tragen', respectievelijk 'Selig sind die Toten'. Het verstilde middendeel wordt geflankeerd door twee delen (III en V) waarin telkens één solist optreedt; de bariton treedt ook op in deel VI maar in een veel ondergeschikter rol. De delen III en V hebben met elkaar gemeen dat zij vanuit het perspectief van de individuele mens zijn gedacht, de delen II en VI zijn daartegenover algemener van aard, het zijn de meest dramatische delen, met grote contrasten tussen pijn en vreugde, lijden en troost; zij eindigen beide met eclatante, jubelende fuga's waarin de romanticus, de classicus en de Bachbewonderaar in Brahms elkaar de hand reiken. Dit formeel symmetrische karakter staat trouwens een doorgaande, vooruitwijzende dynamiek niet in de weg: terwijl de eerste delen 's mensen vergankelijkheid behandelen, openen de laatste delen het troostvolle uitzicht op eeuwig leven. De 'Seligkeit' c.q. benijdenswaardigheid van de doden uit deel VII vormt de troost voor de lijdenden uit deel I.

Londense versie

De oorspronkelijke versie van het Deutsches Requiem vergt een enorme orkestbezetting: behalve strijkers en dubbel bezette fluiten, hobo's, klarinetten, trompetten en fagotten zijn er vier hoorns voorgeschreven, drie trombones, een tuba, een contrafagot, een harp, pauken en ad libitum een orgel. Maar reeds in januari 1869 voltooidde Brahms op verzoek van zijn uitgever een versie waarin het orkest is vervangen door piano à quatre mains. Deze versie beleefde zijn première in London, op 10 juli 1871 en heet daarom sindsdien de 'Londense versie'; daarin werd overigens ook een Engelse tekst gebruikt. Deze reductie tot kamermuzikale proporties door de componist zelf is niet verbazend. Er bestond in de burgerlijke salons van de negentiende eeuw een grote behoefte aan quatre-mainsversies van symfonisch werk; zo'n versie versnelde de verspreiding en vergrootte de bekendheid ervan. Daar komt bij dat Brahms toch al vanuit de piano dacht en componeerde. Niet alleen was het tweede deel van zijn Requiem aanvankelijk ontstaan als sonate voor twee piano's, diverse andere van zijn orkestwerken (zoals de Hongaarse dansen en de Haydn-varianties) zijn oorspronkelijk voor twee pianisten geschreven en pas later georkestreerd. De pianoversie is daardoor geen bleek aftreksel van het origineel maar een zelfstandige, meer intieme compositie waarin de tekst en het koor prominenter zijn, de polyfone vocale lijnen helderder en de harmonieën herkenbaarder worden. De tekstexpressie en de religieuze betekenis komen daardoor beter tot hun recht.

Teksten & vertalingen

I. (Ziemlich langsam und mit Ausdruck) [Koor]

Selig sind, die da Leid tragen,
denn sie sollen getröstet werden.

Die mit Tränen säen,
werden mit Freuden ernten.
Sie gehen hin und weinen
und tragen edlen Samen
und kommen mit Freuden
und bringen ihre Garben.

*Zalig zij die treuren
want zij zullen vertroost worden.*

(Mattheus 5:4)

*Wie met tranen zaaien,
zullen met vreugde oogsten.
Zij gaan heen en weenen,
en dragen edel zaad
en komen met vreugde
en brengen hun schoven.*

(Psalm 126: 5-6)

Het duurt even voor koor en instrumentalisten elkaar vinden; de a-cappella entree van het koor verwijst naar de traditie van de kerkmuziek. In een droefgeestige stemming, als uit diepe duisternis, klinken woorden van troost, ontleend aan Christus' Bergrede, die zich richten tot de levende, lijdende en treurende medemens. Maar de toon is aarzelend, meditatief, een vermoeden uitend en geen zekerheid verkondigend zoals straks aan het slot het 'Selig sind die Toten' zal klinken. De muziek wordt wat levendiger als de levensgang wordt geschetst: werken is afzien maar oogsten schenkt voldoening. Pas nu blijkt de betekenis van het eerste thema van de pianisten te zijn 'Sie gehen hin und weinen'. Bij 'Freuden' zorgen begeleidende triolen voor wat vrolijkheid, maar dan keren - volgens een eenvoudige A-B-A-structuur - tekst en sfeer van het begin weer terug.

II. (Langsam, marschmäßig)

Denn alles Fleisch, es ist wie Gras
und alle Herrlichkeit des Menschen
wie des Grases Blumen.
Das Gras ist verdorret
und die Blume abgefallen.

So seid nun geduldig, lieben Brüder,
bis auf die Zukunft des Herrn.
Siehe, ein Ackermann wartet
auf die köstliche Frucht der Erde
und ist geduldig darüber,
bis er empfahe den Morgenregen
und Abendregen.

Aber des Herrn Wort
blijft in Ewigkeit.

Die Erlöseten des Herrn
werden wederkomen,
und gen Zion kommen mit Jauchzen;
ewige Freude wird über ihrem Haupte sein;
Freude und Wonne werden sie ergreifen
und Schmerz und Seufzen
wird weg müssen.

[Koor]

*Want alle vlees is als gras,
en alle heerlijkheid des mensen
is als bloemen van het gras.
Het gras is verdord,
en zijn bloem is afgefallen;*

(1 Petrus 1:24)

*Weest dus geduldig, broeders,
tot de toekomst des Heren.
Ziet, de landman wacht
de kostelijke vrucht van het land,
geduldig af,
totdat het de vroege en late
regen zal hebben ontvangen.*

(Jacobus 5:7)

*Maar het Woord des Heren
blijft tot in eeuwigheid;*

(1 Petrus 1:25)

*De vrijgekochten des Heren
zullen terugkeren
en naar Sion komen met gejuich;
eeuwige blijdschap zal op hun
hoofd zijn; vreugde en blijdschap
zullen zij verkrijgen, en
smart en zuchten zullen verdwijnen.*

(Jesaja 35:10)

Deel II behandelt de onverbiddelijke, met de natuur gegeven noodzakelijkheid van 's mensen sterfelijkheid, en de troost die daarvoor te vinden is in het cyclisch karakter van de natuur. Een veel dramatischer deel dan het vorige, vol scherpe, 'barokke' contrasten en een veel minder gesloten structuur. De pianisten zetten een sarabande-achtige treurmars of dodendans in (in driekwartsmaat); men zag er wel de genadeloze maaier met zijn zeis in. Hierin blijkt vervolgens een sombere, strenge koraalmelodie te passen, door het koor unisono gezongen, de eerste keer zacht en uit de verte, berustend klinkend, een tweede keer luid, opstandig en verontrustend. Het geduld van de ervaringsdeskundige landbouwer zorgt direct voor een beweeglijker, enigszins opbeurend maar ook weinig diepgaand intermezzo; je hoort de regendruppels vallen. Maar na terugkeer van de dreigende treurmars wordt deze A-B-A-structuur vervolgd met het uitzicht op duurzame vertroosting: niet de allegorie van de natuur maar 'des Heren Wort'. De muziek verandert definitief, de treurmars zal niet meer terugkomen. Een triomfantelijke fuga ('Die Erlöseten ...') verkondigt met grote stelligheid de Oud-testamentische verlossingsprofetie. Terwijl het koor zijn fugatisch werk onderbreekt met zowel uitbundige als intieme schetsen van 'ewige Freude', herinnert het lapidaire 'Erlöseten'-motief in de begeleiding er voortdurend aan wat de grond van al deze blijdschap is: een tekstueel contrapunt, waarvan Brahms zich nog enkele malen zal bedienen. Brahms erkende ooit dat één bekende Lutherse koraalmelodie aan zijn compositie ten grondslag lag, zonder ergens expliciet geciteerd te worden. Men is het er wel over eens welk koraal dit is: 'Wer nur den lieben Gott lässt walten', met zijn vervolgzin 'und hoffet auf ihn allezeit'. Het 'koraal' in dit tweede deel refereert daar nog het duidelijkst aan. Het idee van de treurmars heeft in Brahms' oeuvre een lange voorgeschiedenis: het figureerde al in 1854 in een nooit voltooide sonate voor twee piano's en fungeerde vervolgens als 'scherzo' in een evenmin voltooide eerste symfonie, waarvan (andere) delen in het eerste pianoconcert van 1859 terecht kwamen. Structureel vindt dit tweede deel zijn pendant in het evenzeer dramatische zesde deel, dat ook twee hoofddelen en een fuga omvat.

III. (Andante moderato)

Herr, lehre doch mich,
daß ein Ende mit mir haben muß,
und mein Leben ein Ziel hat,
und ich davon muß.
Siehe, meine Tage
sind einer Hand breit vor dir,
und mein Leben ist wie nichts vor dir.
Ach, wie gar nichts sind alle Menschen,
die doch so sicher leben.
Sie gehen daher wie ein Schemen
und machen ihnen viel vergebliche Unruhe;
sie sammeln und wissen nicht,
wer es kriegen wird.
Nun, Herr, wes soll ich mich trösten?
Ich hoffe auf dich.

Der Gerechten Seelen
sind in Gottes Hand,
und keine Qual rühret sie an.

[Koor en bariton]

*Heer, leer mij toch,
dat ik eindig ben,
en mijn leven beperkt is,
en ik vergankelijk ben.
Zie, mijn dagen zijn
als een hand breed bij U,
en mijn leven is als niets voor U.
Hoe geheel niets zijn alle mensen
die toch zo zeker leven!
Zij lopen rond als een schim
en maken veel onnut misbaar;
zij vergaren zonder te weten
wie het krijgen zal.
Nu, Heer, waarmee zal ik mij troosten?
Ik hoop op U.*

(Psalm 39: 5-8)

*De zielen van de rechtvaardigen
zijn in Gods hand,
en geen leed zal hen treffen.*

(Boek der Wijsheid 3:1)

Was het perspectief van deel II generaliserend, kosmisch, de mensheid als geheel betreffend, met de entree van de eerste solist verschuift het naar de individuele sterfelijke mens. Bij de Oud-testamentische tekst 'Herr, lehre mich....' kiest Brahms de archaïsche vorm van het responsoriaal gezang, de uit de vóórchristelijke synagogale liturgie bekende wisselzang van een voorzanger en een koor, waarbij het koor getrouwd tekst en muziek van de voorzanger volgt, in wie men wel een vaderfiguur, of hier zelfs Robert Schumann heeft willen zien. Op de woorden 'Tage' en 'Leben' zingt de bariton een kort motiefje, een gepunteerde noot gevolgd door een huppeltje van twee snelle zestienden dat je als eindigheidsmotiefje kan beschouwen, en dat ons, telkens wanneer het in 't vervolg terugkeert als begeleidingsfiguurtje, instrumentaal en zonder woorden, aan die vergankelijkheid wil herinneren. De bariton vertrekt na de vertwijfelde vraag 'Wes soll ich mich trösten?', zonder toe te komen aan het laatste, bevestigende Psalmwoord 'Ich hoffe auf dich', want het koor neemt de gestelde vraag over in een zelfverzekerde fuga, begeleid door het eindigheidsmotief; de vraag wordt steeds dringender gesteld, maar blijft in de lucht hangen. Het antwoord 'Ich hoffe...' klinkt eerste aarzelend, zachtjes en voorzichtig maar groeit in acht maten uit tot een statement van onwankelbaar godsvertrouwen: een imposante klassieke fuga op de woorden 'Der gerechten Seelen...' met een barok-figuratieve begeleiding, en steunend op een standvastige, liefst 36 maten aanhoudende lage D, een 'orgelpunt'. Het lange en anderhalf octaaf beslaande thema, waarin het negatieve woord 'Qual' schrijnend wordt geïllustreerd met een dalend verminderd-septiemakkoord, wordt onderworpen aan allerlei behandelingen uit de achttiende-eeuwse contrapuntische trukendoos. Allengs stabiliseert zich de harmonie op het lang uitgestelde D-groot akkoord. Brahms verklaarde ooit de bergschoenen die hij versleten had voor het ontwerpen van deze beroemde orgelpuntfuga grootmoedig niet te hebben gedeclareerd bij zijn uitgever. Om bij de Weense try-out (1867) het incasseringsvermogen van het katholieke publiek voor het ernstige werk van de Noordduitse protestant Brahms niet te overbelasten werden slechts drie delen uitgevoerd; bij ontbreken van een orgel verzorgde de paukenist de orgelpunt op de lage D, met dusdanig geweld dat deze première een treurige flop werd.

IV. (Mäßig bewegt)

Wie lieblich sind deine Wohnungen,
Herr Zebaoth!
Meine Seele verlangt und sehnet sich
nach den Vorhöfen des Herrn;
mein Leib und Seele freuen sich
in dem lebendigen Gott.
Wohl denen,
die in deinem Hause wohnen,
die loben dich immerdar.

[Koor]

*Hoe liefelijk zijn Uw woningen,
Heer der heerscharen!
Mijn ziel verlangt en hunkert
naar de voorhoven van de Heer;
mijn lichaam en ziel verheugen zich
in de levende God.
Gelukkig degenen,
die in uw huis wonen,
zij prijzen u altoos.*

(Psalm 84: 2, 3, 5)

In het centrum van Brahms' Requiem heerst stilte, als in het oog van de orkaan. Het perspectief is weer collectief: de achtergeblevenen benijden de geborgenheid van de doden in Gods paradijselijke omgeving. Een teder en sprookjesachtig lied, dat zo tussen de Liebeslieder-Walzer zou passen. De overheersende homofonie wordt slechts onderbroken door een korte fuga op 'Wir loben dir', waarin telkens twee stemmen samen optrekken: de eerste voert het thema en spreekt de tekst, de tweede voegt, als contrapunt, de daad bij het woord: 'loben'. Dan keert de begintekst weer terug.

V. (Langsam)

Ihr habt nun Traurigkeit;
aber ich will euch wieder sehen,
und euer Herz soll sich freuen,
und eure Freude
soll niemand von euch nehmen.

[Koor en sopraan]

*Gij bent dan nu wel bedroefd,
maar ik zal u terugzien,
en uw hart zal zich verheugen
en uw vreugde
zal niemand u ontnemen.*

(Johannes 16:22)

*koor: Ich will euch trösten,
wie einen seine Mutter tröstet.* *Ik zal u troosten,
zoals een moeder je troost.*

(Jesaja 66:13)

Sehet mich an:
Ich habe eine kleine Zeit Mühe
und Arbeit gehabt
und habe großen Trost funden.

*Kijk naar mij:
Ik heb een korte tijd moeite
en gezwoeg gehad
en ik heb veel troost gevonden.*

(Sirach 51: 35)

*koor: Ich will euch trösten,
wie einen seine Mutter tröstet.* *Ik zal u troosten,
zoals een moeder je troost.*

(Jesaja 66:13)

Door de uiteindelijke invoeging van dit deel, 'In Gedanken an die Mutter', realiseerde Brahms de fraaie symmetrie in zijn werk, en introduceerde hij de vrouwelijke solist. Terwijl in het symmetrisch tegenover liggende deel III de baritonsolist de troostbehoevende sterfelijke mens vertegenwoordigt, spreekt hier een angelieke sopraan de achtergeblevenen geruststellend toe, als een overledene die zich vanuit de hemel om zijn nabestaanden bekommert. De tekst van de sopraan is die van Jezus die - bij het afscheid van zijn discipelen - spreekt als eersteling dergenen die zullen wederopstaan. Sopraan en koor gaan hier tekstueel gescheiden wegen, het koor volstaat ermee zich op de Jesaja-tekst telkens maar weer het beeld van de troostende moeder voor de geest te halen. Koorsopranen (en in de herhaling ook de tenoren) zingen hun 'trösten' op de melodie waarop de sopraansolist 'wiedersehen' zong, de bron van troost, maar doen dat in het halve tempo (dubbele notenwaarden) als laten zij de betekenis ervan langzaam tot zich doordringen. Opnieuw slaan Brahms' noten een exegetische brug tussen twee teksten. Na een middendeel waarin de solist de tekst uit het apocriefe bijbelboek Jezus Sirach zingt, keert het begin terug, maar nu pikken de tenoren het troostwoord al op vóór het is uitgesproken. Gesuggereerd is wel dat Brahms met dit deel wilde terugrijpen op een merkwaardig oud gebruik tijdens begrafenissen, waarbij iemand zich ten slotte vanuit het open graf namens de dode troostend tot de nabestaanden wendde; dat lijkt weinig in overeenstemming met Brahms oogmerk om juist géén specifieke begrafenismuziek te schrijven.

VI. (Andante)

Denn wir haben hie
keine bleibende Statt,
sondern die zukünftige suchen wir.

Siehe, ich sage euch ein Geheimnis:
Wir werden nicht alle entschlafen,
wir werden aber alle verwandelt werden;
und dasselbige plötzlich,
in einem Augenblick,
zu der Zeit der letzten Posaune.
Denn es wird die Posaune schallen,
und die Toten
werden auferstehen unverweslich,
und wir werden verwandelt werden.
Dann wird erfüllet werden das Wort,
das geschrieben steht:
Der Tod ist verschlungen in den Sieg.
Tod, wo ist dein Stachel?
Hölle, wo ist dein Sieg?

Herr, du bist würdig zu nehmen
Preis und Ehre und Kraft,
denn du hast alle Dinge geschaffen,
und durch deinen Willen
haben sie das Wesen
und sind geschaffen.

[Koor en bariton]

*Want wij hebben hier
geen blijvende plek,
maar wij zoeken de toekomstige.*

(Hebreeën 13: 14)

*Zie, ik vertel u een geheim:
wij zullen niet allen ontslapen,
maar wij zullen allen veranderd worden;
en wel plotseling,
in een oogwenk,
tijdens de laatste bazuin.
Want de bazuin zal klinken,
en de doden
zullen opstaan, onvergankelijk,
en wij zullen veranderd worden.
Dan zal het woord vervuld worden
dat geschreven staat:
"De dood is verzwolgen tot overwinning.
Dood, waar is uw prikkel?
Graf, waar is uw overwinning?"*

(1 Corinthie 15: 51-55)

*Heer, Gij zijt waardig te ontvangen
lof en eer en kracht,
want gij hebt alle dingen geschapen
en door uw wil
bestaan zij
en zijn zij geschapen.*

(Openbaringen 4:11)

Dit is niet alleen het grootste deel, een kwart van de partituur, maar ook, met deel II het meest dramatische, met als kern de overwinning van het leven op de dood. Hier geen herhalingen, da-capo's of beschouwelijke A-B-A-structuren, maar een doorgaande, oratorium-achtige dynamiek, onstuitbaar stuwend naar de majestueuze slotfuga. De draad van deel IV ('Wohnungen, Vorhöfen, in deinem Haus') wordt hier weer opgepakt ('keine bleibende Statt'); de invoeging van deel V doet zich gevoelen. Het begin is aarzelend; als een stuurloos pelgrimskoor sleept zich de mensheid voort, melodisch richtingloos en harmonisch wankelend tussen mineur en majeur, ook het ritme herinnert aan de treurmars van deel II. Totdat de solist, bevrijdend en richtinggevend intervenueert met de opstandingsprofetie van de apostel Paulus die op zijn beurt Jesaja 25:8 en Hosea 13:14 citeert. Het koor herhaalt zijn woorden braaf, maar wordt pas gegrepen bij de aankondiging van 'de laatste bazuin'. Brahms passeert, conform zijn bedoeling, alle eerdere bazuinen des oordeels die allerlei verschikkingen en gruwelijkheden over levenden en doden afroepen, en beperkt zich tot de laatste, die de doden uit hun graven roept. Dat signaal wijzigt plotseling maat en toonsoort en ontketent het koor. Tegen de achtergrond van een tumultueuze begeleiding die aan een 'Dies Irae' herinnert, scandeert het koor de overwinning op de dood; de aarde beeft, bliksemschichten flitsen, maar de dood wordt bespot en de hel triomfantelijk uitgelachen. En dan volgt als bevrijdende apotheose de lofprijzing 'Herr, du bist würdig...': een monumentale, als uit rots gehouwen fuga in C-groot. Tweemaal lijkt de fuga ten einde, maar ze herneemt zich, na korte gelukzalige episodes 'Denn du hast alle Dinge geschaffen ...'

VII. (Feierlich)

Selig sind die Toten,
die in dem Herrn sterben von nun an.
Ja der Geist spricht,
daß sie ruhen von ihrer Arbeit,
denn ihre Werke folgen ihnen nach.

[Koor]

*Zalig zijn de doden,
die in de Heer sterven, van nu aan.
Ja, zegt de Geest
dat zij rusten van hun moeiten,
want hun werken volgen hen na.*

(Openbaringen 14:13)

Met het laatste deel sluit zich de cirkel. Niet alleen de tekst van deel I ('Selig sind ...') keert terug, aan het eind wordt zelfs de muziek ervan geciteerd, en aan het begin klinkt eenzelfde orgelpunt op de lage F. En ook de introverte, meditatieve sfeer en klankkleur zijn dezelfde. De dood is niet langer bron van treurnis maar van troost, zij is niet het einde van het leven maar van pijnlijk, moeitevol geploeter en biedt uitzicht op eeuwig leven. Maar deze laatste zaligprijzing klinkt een stuk overtuigender dan de eerste: zij stijgt niet aarzelend en zachtjes op uit de diepte, maar wordt zelfverzekerd vanuit de hoogte door de sopranen ingezet. Evenals in deel I vinden we ook hier een beweeglijker middendeel (A-B-A-structuur), dat een wat pastorale schets biedt van de rust na gedane arbeid.

Judith Pranger

sopraan

Opgegroeid in een muzikaal gezin begon Judith Pranger op jonge leeftijd met zingen. Eerst in verschillende koren, vanaf haar zestiende ook als solist. Zij studeerde aan de conservatoria van Groningen en Den Haag bij Sasja Hunnago, Wout Oosterkamp en Manon Heijne.

Als freelance zanger was Judith verbonden aan het Nederlands Kamerkoor, Cappella Amsterdam, De Nederlandse Bachvereniging, Bachkoor Holland en Orpheus Vokalensemble (Duitsland) en werkte ze in die hoedanigheid met dirigenten als Jaap van Zweden, Jan Willem de Vriend, Roy Goodman, Richard Egarr, Ton Koopman, Jos van Veldhoven, Michael Alber, Gijs Leenaars en Daniël Reuss.

Jarenlang verdiepte Judith zich als ensemblezanger vooral in het Barokrepertoire en zong zij de Passionen, het Weihnachtsoratorium, cantates, de missen en motetten van Bach, werken van Buxtehude, Bruhns, Tunder, Händel etc. Als solist zong ze o.a. werken als Petite Messe Solennelle (Rossini), Les Nuits d'Été (Berlioz), Ein deutsches Requiem (Brahms), Hohe Messe (Bach), Elias (Mendelssohn), Requiem (Mozart), Dixit Dominus (Händel).

Hoewel zij het ensemblezingen een warm hart toedraagt kwam zij – tijdens verschillende masterclasses – tot het inzicht dat naast haar eerste grote liefde, het ensemble-zingen, haar stem nog meer in het (hoog) romantische solo- en operarepertoire past. Judith heeft een grote liefde voor werken van Mahler, Brahms, Wagner en Strauss. In 2018 had zij haar operadebuut en was zij te zien en horen in de succesvolle operaproductie 'Hamlet' (Ambroise Thomas) bij het operagezelschap Opera2Day in een tour van 25 voorstellingen door Nederland en België. Op dit moment wordt Judith zangtechnisch bijgestaan door de vooraanstaande zangcoaches Margreet Honig en Ira Siff.

A close-up portrait of Florian Just, a man with a beard and intense gaze, looking directly at the camera. The lighting is dramatic, with strong highlights on his face and deep shadows on the right side. He has dark, slightly messy hair and a well-groomed beard. He is wearing a dark shirt.

Florian Just

bariton

Florian Just begon al op vroege leeftijd met zijn muzikale opleiding bij het Dresdner Kreuzchor en voltooide zijn studie aan de Conservatoria van Amsterdam en Metz bij Udo Reinemann. Hij is regelmatig te horen als solist in o.a. Bachs *Weihnachtsoratorium* (Staatskapelle Dresden, Concertgebouw Kamerorkest), zijn *Passies* (Nederlandse Bachvereniging, Gelders Orkest, Northern Consort), Mahlers Liederen (De Philharmonie, Ebony Ensemble), Brahms' *Requiem* en Orffs *Carmina Burana*. Hij zong de hoofdrollen in Monteverdi's *L'Orfeo* (Holland Opera), Debussy's *Pelléas et Mélisande* (Opera Transparant), Subotniks *Jacob's Room* (Bregenzer Festspiele), Xenakis' *Oresteia* en *Aïs* (Teatro Colon/Buenos Aires en Teatro Argentino/La Plata) en was te horen in Sciarrino's *Luci mie traditrici* (Teatro San Martin), als Enrico in Haydn's *L'isola disabitata* (Grachtenfestival) en tijdens de Zaterdagmatinee van het Concertgebouw Amsterdam in Bergs *Wozzeck* en Strauss' *Elektra*. Hij werkte met dirigenten zoals Jos van Veldhoven, Markus Stenz, Reinbert de Leeuw, Vaclav Lúks, Peter Dijkstra, Arturo Tamayo, Alejo Peres en Tito Ceccherini. Florian Just won zowel de Vriendenkrans als de persprijs van het Concertgebouw Amsterdam en de Schubertprijs op het concours „Schubert und die Musik der Moderne“ in Graz.

In 2016 verscheen in samenwerking met pianist Jan-Paul Grijpink zijn door de internationale pers geprezen debut-CD *Monologe*.

A close-up portrait of pianist Shuann Chai. She is a woman with dark hair pulled back, resting her chin on her clasped hands. She is wearing a patterned garment and a small ring on her finger. The background is softly blurred.

Shuann Chai

piano

Shuann Chai is een ondernemende en geëngageerde pianiste, en wordt zeer gewaardeerd voor haar uitvoeringen op diverse historische toetsinstrumenten en op moderne vleugels.

Zij begon haar pianolessen op 5 jarige leeftijd en kreeg onder meer les van Jack Radunsky, een voormalig leerling van de pianist/componist Percy Grainger. Zijn lessen veroorzaakten een grote belangstelling en bewondering voor vroege opnames en voor de romantische traditie van pianospelen. Shuann genoot haar opleiding op Oberlin en het New England Conservatory, vervolgens nam ze les bij Norma Fisher, Claus-Christian Schuster en Anton Kuerti. Na tien jaar in Boston te hebben gewerkt, verhuisde Shuann in 2007 naar Nederland, waar ze haar studies vervolgde aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag.

Recentelijk speelde ze op het Beethoven Festival Zutphen als soliste in Beethovens Koorfantasie o.l.v. Jan Willem de Vriend, ze soleerde in Mendelssohns 1e concert met de New Dutch Academy, en in Beethovens Tweede Concert met het Bloomington Early Music Festival Orchestra o.l.v. Stanley Ritchie. Ze trad onder meer op in festivals en concertzalen als: La Folle Journée (Tokyo), Bach en Combrailles (Frankrijk), Troldsalen (Noorwegen), St. Cecilia's Hall (Edinburgh), Jordan Hall (Boston), Forbidden City Concert Hall (Beijing). Shuann geeft masterclasses en recitals met lezingen, o.a. op Temple University, University of California, University of Edinburgh, Central Conservatory in Beijing, en in Nederland bij het Koninklijke Conservatorium, CodArts (Rotterdam), en het Orlando Festival.

In de afgelopen jaren heeft Shuann haar schouders gezet onder het uitvoeren van de complete sonates van Beethoven.

Ze is dankbaar voor het gezelschap van drie 'metgezellen': een Steinway gesignd door de legendarische jazz pianisten Herbie Hancock en Ahmad Jamal, een originele Érard (1861), en een originele 1820 Rosenberger fortepiano, haar ter beschikking gesteld door het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds.

Shintaro Kawahara

piano

Shintaro Kawahara werd geboren in Osaka, Japan en woont momenteel in Den Haag. In 2014 kreeg hij de hoogste Master Degree van het Conservatorium in Luzern, Zwitserland. Hij bracht zijn jeugd en studiejaren door in Japan. Toen hij 3 jaar oud was begon hij spontaan piano te spelen, maar hij moest wachten tot zijn 16e alvorens zijn eerste professionele lessen te krijgen van Claudia Soares en Kumiko Hattori. Gedurende een aantal jaren vormden zij zijn muzikale basis. Vervolgens rondde hij zijn opleiding af bij Chiharu Sakai in Kyoto, Japan. Shintaro voltooide zijn opleiding als solist onder Konstantin Lifshitz aan het Conservatorium te Luzern. Hij won de 1e prijs op het "Orpheus-Swiss kamer muziek competitie 2013" als Duo Amati (Duo Liam) samen met mw. Mai Suzuki (viool). Zij werden uitgenodigd op het Adelboden Muziek festival in september 2014. Shintaro heeft intussen verschillende andere prijzen gewonnen, zoals: "AOYAMA Music Awards 2010" in Kyoto, Japan, de 1e prijs bij het SAKAI Internationale Piano Concours 2008 in Japan, de 1e prijs bij de auditie van het ABC Instituut voor Musical Advancement 2009 eveneens in Japan. Bij die laatste gelegenheid trad hij op als solist met het Century Orchestra van Osaka, dat werd uitgezonden op radio en tv. In 2015 werd Shintaro uitgekozen tot één van de finalisten van het Lyon Internationale Piano Concours en kreeg hij in hetzelfde jaar de 2e prijs bij het Rotary Excellence Prize in Lugano. Op zijn repertoire staan o.a. het piano concert van Mozart no.13 en 24, van Saint-Saëns no 5, van Gershwin "Rhapsody in Blue", van Shostakovich no.2 en het piano concert van Tchaikovsky onder leiding van maestro Norichika Iimori, Masataka Kouno en Toshihiko Matsunuma in Osaka en Tokyo. In 2012 gaf Shintaro 2 recitals op een en dezelfde dag voor 3500 toehoorders in het Hyogo Performing Arts Centre. In 2014 vertolkte hij het piano concert voor de linker hand van Maurice Ravel met James Gaffigan en het Symphonie orkest van Luzern in de KKL concert zaal van Luzern. In 2015 bracht Shintaro het piano concert no. 14 van Mozart ten gehore onder leiding van maestro Kaspar Zender met het Murten Festival orkest tijdens het Murten Muziek Festival. Shintaro heeft ook sterke interesse in de fortepiano: zo studeerde hij deze aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en heeft hij deelgenomen aan masterclasses in Radziejowice en Brussel met het Chopin Institute.

A portrait of Tymen Jan Bronda, a man with light brown hair and blue eyes, wearing a blue V-neck sweater over a light-colored collared shirt. He is looking slightly upwards and to the right with a thoughtful expression. The background is dark and out of focus, showing some architectural elements like columns.

Tymen Jan Bronda

artistiek leider

Tymen Jan Bronda, van origine organist, is initiator, artistiek leider en dirigent van het door hem in 2006 opgerichte Luthers Bach Ensemble. Hij kreeg zijn eerste orgelles toen hij zeven jaar was. Na een aantal jaren les te hebben gehad van Piet Wiersma ging hij studeren aan het conservatorium Groningen bij Johan Beeftink en Theo Jellema. Aan het conservatorium van Zwolle behaalde hij zijn diploma kerkmuziek. In 2009 werd zijn orgelstudie bij Reitze Smits, aan de Hogeschool voor de kunsten Utrecht, voltooid met de titel Master of Music. Tymen Jan werd in 2001 cantor-organist van de Lutherse Gemeente te Groningen en organiseerde in deze kerk de serie 'Orgel Anders'. Daarnaast speelt hij een belangrijke rol bij de Bachcantates die er ten gehore worden gebracht. Als docent kerkmuziek is hij verbonden aan de opleiding kerkmuziek Noord-Nederland van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN).

Als dirigent is hij verder verbonden aan kamerkoor Tiraña uit Groningen. In 2012 nam Tymen Jan het initiatief tot een actie voor reconstructie van het voormalige Schnitgerorgel (1699/1717) van de Lutherse kerk in Groningen. Het klinkende resultaat van deze succesvolle actie, het door Bernhard Edskes gebouwde barokorgel, kon in het Reformatiejaar 2017 in gebruik worden genomen. Zo herleeft in de Lutherse kerk in Groningen een historische praktijk waarin bij de uitvoering van Bach-cantates het orgel als continuo-instrument wordt ingezet. Het is een interessante ontwikkeling die in de barokke uitvoeringspraktijk internationaal de aandacht trekt.

Luthers Bach Ensemble

Sopranen:

Nellie Bolhuis
Joske van der Hoeven
Antje van der Tak
Sanne Brederoo
Eline Jongsma
Marije vd Kooij

Alten:

Annie-Evie Beukema
Marieke Bouma
Eleanor Hyde
Wilko Koekoek
Regine Reincke
Gerda Elsinga

Tenoren:

Klaas Lyklema
Joost Hurkmans
Gerben Bos
Gerard Boukes

Bassen:

David Moolenaar
Henk Timmerman
Inne Hoekstra
Jeroen Vreugdenhil

Het Luthers Bach Ensemble werd in 2006 opgericht vanuit de wens meer Bachcantates ten gehore te brengen op basis van de authentieke uitvoeringspraktijk. Het LBE is het enige Oude Muziekensemble in Noord-Nederland met een orkest en twee koren, een kleinkoor en een projectkoor. In de afgelopen jaren wist het LBE een kern van buitengewoon goede instrumentalisten aan te trekken. Het LBE stelt zich ten doel het publiek te betrekken bij de emotionele rijkdom en intense dramatiek van de barokmuziek, bijvoorbeeld door scenische uitvoeringen. Dat sluit aan bij de opvattingen uit de tijd van Bach dat muziek via de emotie inzicht verschaft in de essentiële aspecten van het leven.

Het LBE is letterlijk en figuurlijk gegrondvest in de Lutherse Kerk in Groningen. Het gebouw aan de Haddingestraat heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een belangrijk podium voor kleinere ensembles en kamermuziek. Daarnaast speelt het LBE op verschillende podia in Noord-Nederland, in de rest van Nederland en in Duitsland. De komst van het nieuwe Schnitgerorgel in 2017 is een belangrijke impuls voor muziekuvoeringen in combinatie met dit orgel, een voor Nederland unieke combinatie.

Komende concerten van het Luthers Bach Ensemble en de Lutherse Bach Academie

Gregoriaanse Vesper

zaterdag 7 december 20:00 uur Dorpskerk Sebaldeburen
zondag 8 december 17:00 uur Lutherse kerk Groningen

programma

Gregoriaans Vesperconcert rondom de tweede zondag van Advent en Maria Immaculata Conceptio

uitvoerenden

Luthers Bach Ensemble (schola) o.l.v. Luuk Dijkhuis
Peter Westerbrink (orgel)

Handel's Messiah

vrijdag 13 december 19:30 uur Jozefkerk Assen
zaterdag 14 december 19:30 uur Nicolaikerk Appingedam
zondag 15 december 15:00 uur Der Aa-kerk Groningen
woensdag 25 december 10:00 uur Lutherse kerk Groningen (*cantatedienst*)

programma

George Frideric Handel, Messiah (HWV 56)

uitvoerenden

Lutherse Bach Academie (projectkoor, solisten & barok-orkest) o.l.v. Tymen Jan Bronda
Lucie Chartin (sopraan) | Robert Kuizenga (countertenor) |
Benedict Hymas (tenor) | David Greco (bas)

Lutherse Mis

zaterdag 25 januari 2020 20:00 uur Lutherse kerk Groningen
zondag 26 januari 2020 10:00 uur Lutherse kerk Groningen (cantatedienst alleen BWV 235)

programma

J.S. Bach, Lutherse Mis in g BWV 235
J.S. Bach, cantate Was Gott tut, das ist wohlgetan BWV 98

uitvoerenden

Luthers Bach Ensemble (kleinkoor, barok-orkest en solisten) o.l.v. Tymen Jan Bronda

Matthäus-Passion 2020 (*semi-scenisch*)

woensdag 18 maart 2020	19.30 uur Petrus & Pauluskerk Loppersum	programma Johann Sebastian Bach, Matthäus-Passion BWV 244
donderdag 19 maart	19.30 uur Martinikerk Sneek	
vrijdag 20 maart	19.30 uur Der Aa-kerk Groningen	
zaterdag 21 maart	19.30 uur Jozefkerk Assen	
zondag 22 maart	15.00 uur Martinikerk Doesburg	

uitvoerenden

Luthers Bach Ensemble (ripiënist, solisten & barokorkest) | Roder Jongenskoor
Marc Pantus (regie) | Tymen Jan Bronda (artistieke leiding)
William Knight (Evangelist) | Marc Pantus (Christus)
Agnes van Laar (sopraan) | Anna Kellnhöfer (sopraan) | Robert Kuizenga (altus) | David van Laar (altus) |
Benedict Hymas (tenor) | Johannes Weiss (tenor) | Matthew Baker (bas)

Wij zoeken Vrienden en Gulle Gevers

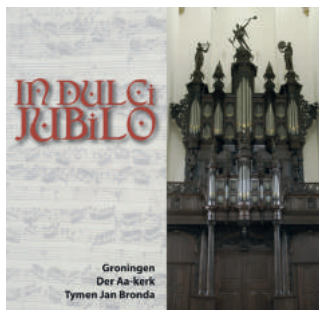
Het LBE zoekt sinds kort Gulle Gevers. Uw steun voor langere tijd is onmisbaar. Willen wij op langere termijn de bewezen kwaliteit behouden en daarnaast die prachtige programma's laten uitvoeren, dan kunnen wij dat niet alleen. Is dit wat voor u? Stuur dan een berichtje naar info@luthersbachensemble.nl (mw. Titia Siekmans) en wij handelen graag de zakelijke kant voor u af. Wordt u Gulle Gever voor vijf jaar dan is uw bijdrage middels de ANBI regeling in vijf jaar volledig aftrekbaar. Een simpel aanmeldingsformulier van de Belastingdienst is gemakkelijk te downloaden: een notaris is overbodig.

Vrienden/donateurs voor €50 per jaar, u krijgt daarvoor €5,00 korting voor maximaal 2 kaarten per concert, gereserveerde 2e rang plaatsen, persoonlijk ontvangst bij concerten, 2 x per jaar een nieuwsbrief, een programma boekje en 1 pauzedrankje.

Sponsors/gulle gevers voor €250,00 per jaar (voor 5 jaar), u krijgt daarvoor voor 1 concert per jaar 2 vrijkaarten en voor de andere concerten € 10,00 korting voor max 2 kaarten, 2e rang, gereserveerde 2e rang plaatsen, persoonlijk ontvangst bij concerten, 2 x per jaar een nieuwsbrief, een programma boekje en 1 pauzedrankje.

Sponsors/gulle gevers voor €500,00 per jaar (voor 5 jaar), u krijgt daarvoor voor 3 concerten per jaar 2 vrijkaarten en voor de andere concerten € 10,00 korting voor max 2 kaarten, 2e rang, gereserveerde 2e rang plaatsen, persoonlijk ontvangst bij concerten, 2 x per jaar een nieuwsbrief, een programmaboekje en 1 pauzedrankje.

Sponsors/gulle gevers voor €1000,00 per jaar (voor 5 jaar), u krijgt daarvoor 2 vrijkaarten voor alle concerten, 2e rang plaatsen, gereserveerde 2e rang plaatsen, persoonlijk ontvangst bij concerten, 2 x per jaar een nieuwsbrief, een programma boekje en 1 pauzedrankje.

In Dulci Jubilo, Tymen Jan Bronda

Deze cd verscheen in 2013. Tymen Jan Bronda speelde op het Schnitgerorgel van de Der Aa-kerk in Groningen.

Het programma bevat werken uit de vroeg- en laatbarok die op het lijf van het instrument zijn geschreven. De cd kan besteld worden voor € 10 (excl. 2 euro verzendkosten). Bij een bestelling graag dit bedrag vooraf overmaken op NL45 INGB 0004 8696 77 t.n.v. T. Bronda te Groningen onder vermelding van 'In dulci jubilo'. Vergeet niet een email met uw adresgegevens te sturen naar info@tymenjanbronda.nl.

De cd is ook tijdens dit concert verkrijgbaar.

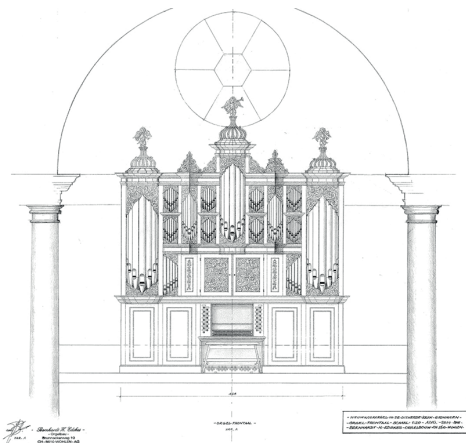

Renaissance

De recente cd van Tymen Jan Bronda op het nieuwe Schnitgerorgel van de Lutherse Kerk Groningen. Nu verkrijgbaar bij onze concerten voor maar € 15.

Op deze orgel-cd, waarop het Schnitgerorgel in vele kleuren is te horen, werken van Frescobaldi (Toccata VI), Scheidemann (Motetkolorierungen), Weckmann, Böhm (Vater unser, Herr Jesu Christ dich zu uns wend), Buxtehude (Toccata in d), en natuurlijk de grote J.S. Bach (Toccata in F en diverse koraalbewerkingen). De cd kost €15 excl. verzendkosten.

Bestellen kan ook via cd_bestellen@kpnmail.nl

Barokorgel Lutherse Kerk Groningen

Op 31 oktober 2017, precies 500 jaar nadat Maarten Luther zijn 95 stellingen publiceerde en 300 jaar na de uitbreiding van het oude orgel met een vrij pedaal is het door Bernhard Edskes gereconstrueerde barok-orgel in gebruik genomen tijdens het openingsconcert van het Schnitgerfestival 2017. Onder leiding van Ton Koopman brachten het Luthers Bach Ensemble en solisten Tymen Jan Bronda en Robert Koolstra een programma ten gehore met onder andere de cantate 'Ein feste Burg' (BWV 80) van Johann Sebastian Bach. In de dagen daarna was het orgel nog tijdens een aantal concerten zowel solistisch als in consort te horen. De concerten trokken een ruime publieke belangstelling en leidden tot enthousiaste reacties van de toehoorders. Het stemt het bestuur de Stichting Reconstructie tevreden dat onze inspanningen tot dit prachtige resultaat hebben geleid.

Ondanks dat het orgel er nu staat kunnen we nog niet op onze lauweren gaan rusten. Het tekort is nog ongeveer 100.000 euro. De orgelbouwer heeft zeer coulant uitstel van betaling verleend voor het laatste gedeelte van de bouwsom. Uw financiële steun is daarom nog steeds van groot belang. Er zijn diverse manieren om ons te steunen. U kunt orgelpijpen van het orgel adopteren, er is hier nog steeds een ruim aanbod. Verder zijn er in onze winkel (www.schnitgerorgel2017.nl) diverse zaken verkrijgbaar waarvan de opbrengst geheel ten goede komt aan het orgel, zoals speciale Schnitger-wijn, een prachtige CD van Wolfgang Zerer en een boek over het orgel van Victor Timmer. Daarnaast is het mogelijk het orgel tegen een vergoeding te bespelen. Tevens organiseren we nog steeds benefietconcerten. Als we dit tekort weten weg te werken zal het orgel nog van prachtige gesneden zijvleugels (zgn. 'Blintflügel') voorzien kunnen worden!

WWW.SCHNITGERORGEL2017.NL

Drie solocantates van Bach

De Australische bas-bariton David Greco heeft recent een cd opgenomen met het LBE. De uitgave en de distributie is verzorgd door Brilliant Classics (95942), inclusief de distributie op Spotify en iTunes.

Op deze cd staan Bachs mooiste solocantates voor bas-bariton:

Ich habe genug (BWV82)
Der Friede sei mit dir (BWV158)
Ich will den Kreuzstab gerne tragen (BWV56)

De opnames vonden plaats in de Lutherse Kerk in Groningen bij de Schnitgerkopie van Bernhard Edskes.

Prijs € 10

Bestellen kan ook via de website van het LBE,
€ 12,50 incl. verzendkosten: luthersbachensemble.nl

GRÖNINGENS VERGNÜGEN...

ODER DIE VERLOHRNE, UND WIEDER GEFUNDENE EUTERPE

40 jaar Kamerkoor Tiraña
Tymen Jan Bronda (dirigent)

BUXTEHUDE | BACH | BOYSEN*

MARJON STRIJK(SOPRAAN) | DAVID VAN LAAR(ALTUS) | RAFFAELE GIORDANI(TENOR) | DAVID GRECO(BAS)

VR 29 NOVEMBER 20 UUR

ZA 30 NOVEMBER 20 UUR

ZO 01 DECEMBER 15 UUR

PETRUSKERK LOPPERSUM

LUTHERSE KERK GRONINGEN

BONIFATIUSKERK VRIES

VOLWASSENEN €20,- | T/M 18JR €12,- | VOORVERKOOP VIA LEDEN €17,-

*
NIEUWE BAROKCOMPOSITIE

M.M.V. BAROK-ORKEST LUTHERS BACH ENSEMBLE

WWW.KAMERKOORTIRANA.NL <https://tickets.daannijman.nl>

Colofon

Floormanagers: Titia Patberg, Ite Meerveld, Hester de Ruiter, Wieke Leemhuis

Coördinatie kassa: Bernard van Reemst

Fotografie: Titia Patberg

Geluidsopnames: Jan Willem van Willigen

Teksten: Ton Kee, Tymen Jan Bronda, Eduard van Hengel

Redactie: Eleanor Hyde

Ontwerp en opmaak programmaboekje: Guus van Nunen - gemakpc.nl

Voor meer informatie en het laatste nieuws, kijk op onze nieuwe website www.luthersbachensemble.nl

.....

Het LBE is ook op Facebook te vinden, met een kleine 5000 Vind-ik-leuks.

Word daar ook vriend van het LBE!

Ook op Twitter!

Volg ons ook op Instagram!

Stichting LUTHERS BACH ENSEMBLE te Groningen

Postadres p/a Haddingestraat 19a 9711 KB GRONINGEN

e-mailadres info@luthersbachensemble.nl

IBAN NL70INGB0002878593 / BIC INGBNL2A

t.n.v. stichting Luthers Bach Ensemble Groningen

Kamer van Koophandel 02096248 ANBI nr. 65004

Wilt u zich aanmelden voor de LBE-mailinglist, stuur dan een mailtje naar
bovenstaand e-mailadres.

.....

Management

Artistic Director (artistiek leider)

Tymen Jan Bronda info@tymenjanbronda.nl

+31 (0)6 27035682

Managing Director (zakelijk leider)

Titia Siekmans titiasiekman@gmail.com

+31 (0)612964199

Inspiciënt: Ite-Harm Meerveld,

Oege Mollema (podium)

Floor Manager: Titia Patberg

Choir Manager LBE: Henk Timmerman

Choir Manager LBA: Betty Knigge

Bestuur

Ton Kee (voorzitter)

Broer Miedema (penningmeester)

Rolf Wierenga (secretaris)

Daan Nijman (bestuurslid)

Marlite Halbertsma (bestuurslid)

Bernard van Reemst (fondsenwerving)

Carel Alons (advies)

Raad van toezicht

Jan Willem van Willigen

Johan Boiten

Karel Knoll

Jeroen Knot

Jan Hendrik Kuiper

MESSIAH

G.F. HANDEL

LUTHERSE BACH ACADEMIE

projectkoor, barok-orkest & solisten

o.l.v. Tymen Jan Bronda | solisten: Lucie Chartin (sopraan) | Robert Kuizenga (countertenor)
Benedict Hymas (tenor) | David Greco (bas)

ASSEN	VR	13 dec	19:30	Jozefkerk
APPINGEDAM	ZA	14 dec	19:30	Nicolaïkerk
GRONINGEN	ZO	15 dec	15:00	Der Aa-kerk

entree €27, eerste rang Groningen €37, vrienden Assen/Appingedam €22, vrienden Groningen €27, jongeren €15 (alleen aan de kerk)

info luthersbachensemble.nl

kaarten luthersbachensemble.nl | Boekhandel Godert Walter Groningen, Oude Ebbingestraat 53 | Boekhandel Daan Nijman Roden, Heerestraat 87 & winkelstraat UMCG | CIGO Appingedam, Overdiep 4 | Boekhandel van der Velde Assen, Gedempte Singel 11

Gunstraad groningen

LDF

Fonds Eemmond

Stadsdeel Appingedam

Stadsdeel Der Aa